Szocialista országok hadtörténészeinek tapasztalatcseréje

Nemzetközi kerekasztal-konferencia kezdődött kedden az Országos Hadtörténeti Múzeumban. A Varsói Szerződés tagországai hadtörténeti múzeumainak parancsnokai, és a magyar történeti múzeumok igazgatói az internacionalista nevelést szolgáló tevékenységükről tanácskoznak.

Dr. Bán Károly ezredes, politikai főcsoportfőnök-helyettes nyitotta meg a négynapos konferenciát. *Hetés Tibor* alezredes, a múzeum parancsnoka vitaindító beszámolójában arról szólt, hogy a Hadtörténeti Múzeum tudományos és közművelődési tevékenységével miként segíti elő az ifjak internacionalista nevelését. Elmondotta többek között, hogy *az elmúlt tanévben 120 000 budapesti és vidéki tanuló látogatott a múzeumba.* Az állandó és időszaki kiállításokon 2014 tárlatvezetést tartottak, ezenkívül számos történelemórára, úttörőavatásra, iskolai ünnepségre került sor. Ebben a tanévben még szélesebbre tárták a múzeum kapuit az ifjúság előtt. *Lehetővé teszik, hogy a szocialista hazafiság és nemzetköziség, honvédelem, helytállás, felelősség, nemzetközi kapcsolatok témájú osztályfőnöki órákat is a múzeumban tartsák.*

A vendégek megtekintették a múzeum történeti kiállításait, és részt vettek a Szilágyi Erzsébet Gimnázium II. osztályosainak múzeumi tanóráján, amelyen az internacionalizmus és a nemzetközi kapcsolatok formáiról tartottak előadást.

Délután a küldöttek részt vettek a Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában című vándorkiállítás megnyitásán, s az ez alkalomból rendezett hangversenyen. Szerdán együttes ülésen, csütörtökön kétoldalú megbeszéléseken folytatják a tapasztalatcserét. (MTI)

Szakszervezeti titkárok értekezlete

A Textilipari Dolgozók Szakszervezete tegnap, kedden a KSZV Szegedi Kenderfonógyárában rendezte meg az ország déli és keleti megyéiben levő textilipari üzemek szakszervezeti titkárainak értekezletét.

Az egész napos tanácskozáson — amelyen részt vett *Dobóczky Károlyné*, az SZMT titkára is — *dr. Bíró Györgyné*, a textiles-szakszervezet főtitkára tartott tájékoztatót a 45 titkárnak az aktuális szakszervezeti feladatokról.

Lakásépítő fiatalok

Hétfőn délutánra 240 egyedül élő, vagy már családos fiatal kapott meghívót a népfront újszegedi szervezetétől, és a Tabán Lakásépítő és Fenntartó Szövetkezettől. A meghívottak valamennyien a garzonházban laknak. A részközgyűlés előadója, Aszódy János, a lakásszövetkezet igazgatóságának elnökhelyettese tájékoztatta őket arról, milyen feltételeket is kell teljesíteniük a fiataloknak, hogy jövőre, vagy kétháromm év múlva igazi lakáshoz, másfél, két-, két és fél szobás otthonhoz jussanak. És természetesen megtudhatták azt is a fiatalok, milyen jogaik vannak, mint a Tabán lakásszövetkezet tagjainak. Megismerkedtek a lakásépítést bonyolító szervezet alapszabályával, s megválasztották maguk közül az érdekeiket képviselőket, a két lakóbizottság és az intéző bizottság tagjait is.

A garzonház lakóinak egy csoportja már jövőre beköltözhet az új lakásokba, mert vagy ifjúsági takarékbetétkönyvükben, vagy havonkénti megspórolt forintjaikból összegyűlik a szükséges összeg. S hogy melyik lakásupusra mennyit kell befizetniük — a vállalati támogatástól, a szociálpolitikai kedvezménytől függően —, megtudnatták a hétfői tájékoztatóból az érdekeltek. Pontosabban az érdeklődők. A Tabán lakásszövetkezet részközgyűlésére ugyanis az érdekelteknek csak körülbelül egyharmada ment el. Azok kedvéért tehát, akik elfoglaltságuk miatt nem hallgathatták meg a tájékoztatót, sokszorosítják a lakásárak táblázatát.

Kohászsikerek

Az idén 70 millió forint értékű alapanyag- és energia-megtakarítást terveztek a diósgyőri Lenin Kohászati Művekben. Ennek a hatalmas értéknek csaknem a felét, 32,2 millió forintot az energiahordozóknak gazdaságosabb felhasználásával kívánták elérni. A közelmúltban készült értékelés szerint a megtakarítási tervet az utolsó negyedév derekáig sikerül teljesíteni.

Számítástechnika

A KGST-tagállamok közlekedési számítástechnikai együttműködését koordináló meghatalmazottak tanácsa Budapesten tartotta IX. ülését. Egyeztették a közös vasúti teherkocsipark (OPW) számítógépes automatikus irányítási rendszerére való áttérés elveit, a bevezetéshez szükséges intézkedések ütemezését és felosztották a feladatokat. Megtárgyalták a gépesített helyfoglalási rendszer egységes követelményeit és összehangolták a létrehozásához szükséges teendőket.

A szervezet műszaki-tudományos tanácsának elnökét, A. P. Petrov akadémikust kedden fogadta Rödönyi Károly közlekedési és postaügyi miniszter.

Opera és musical az Operettben

A szegedi színház vendégjátéka a Budapesti Művészeti Heteken

Nehéz tárgyilagos sorokat rögzíteni a szegedi színház tegnap este befejeződött pesti vendégjátékáról. Legalábbis a szem- és fültanúnak nehéz, hiszen az operai és prózai társulat előadásai egyértelmű, meggyőző sikert arattak, s ilyenkor hajlamos az ember rózsaszínben látni a világot. Hát még olyan helyszínen, a Fővárosi Operettben, ahonnan jószerivel ki sem szellőztettek még a moszkvai Taganka Színház fölkavaró élményű, nagy hatású bemutatói után, s amely terep éppen ezért nehezebbnek, forróbnak tűnt, hiszen a publikum óhatatlanul viszonyít, összehasonlításokat tesz. Nevezetesen most nemcsak a moszkvaiak sikereinek árnyékával, de (a prózatársulatnak) éppen a haziak *La Mancha*-produkciójával kellett megküzdeni: mint ismeretes, a szegediek ugyanazt a musicalt hozták, mely *Darvas Ivánnal* a címszerepben innen indult hazai hódító útjára.

Ennyit a kockázatról, amely végső soron természetes, hiszen egy társulatnak, melyet a Budapesti Művészeti Hetekre meghívnak, számolnia kell vele. Volt tehát tétje, nem kevés, a négynapos turnénak — ugyanakkor fölvillanyozó hatása is, persze. Színészeknek, énekeseknek, zenekari muzsikusoknak kilépni a megszokott hazai környezetből, s új közegben — épületben, közönség előtt — megméretni; ami a szériában lejátszott, netán rutinossá szürkült előadásokra rendszerint jótékonyan hat. Most sem történt másként. A szegedi teátrumnái valamivel nagyobb nézőteret zsúfolásig betöltő közönség premierfriss produkciókat látott, amelyeket természetesen a korábbi előadások tapasztalata érlelt meg. *Vántus István* operáját zajos tetszéssel fogadták, nemcsak a tapsokon, a bekiabált bravókon mérhetően, de a folyosóbeszélgetéseken is, szünetben, ahol zenei, színházi életünk prominens személyiségei nyilatkoztak róla, igen kedvezően. A meglepetés általános volt, mert jóllehet az *Aranykoporsó* hírét a korábbi premier, de a tavalyi szegedi operai találkozó is elvitte az országba, a rádió kétszer közvetítette teljes fölvételét, azért az élő előadás személyes benyomásai pótolhatatlanok. Maga a színházkörnyezet (aligha mellékes) hasonlíthatlanul esztétikusabb a mienkénél, viszont a színpadtól erőteljesen leválasztott, felébenharmadában aláépített orchester miatt az opera összhatása némileg módosult. Míg a zenekari hangzásvilága valamelyest lefogottabb, tompább színezetet kapott, énekszólamai átütőbbek lettek, inkább érvényesült a színpad, s így eleve előnyösebb feltételekhez jutottak az énekesek, a kórus: éltek is vele. *Berdál Valéria* légiesen finom, árnyalt, pasztellszínű Titanillája, *Sinkó György* markáns Diocletianusa, *Gregor József* filozofikus bölcsességű Bionja, *Réti Csaba* Quintiporja, a baritonisták: *Börcsök István, Gyimesi Kálmán, Vághelyi Gábor* remek karakterfigurái — sorolhatnánk még — kitűnő diszpozícióban, jelesül fáradoztak a sikerért. A dirigens *Szalatsy Istvánnal* az élen, aki eléggé nem dicsérhető ügyszeretettel a legtöbbet tehette azért, hogy a *Móra Ferenc* regényéből született Vántus-opera, ez az ízig-vérig „szegedi produkció" csatát nyerjen a fővárosban.

Az orchester szerepe jóval mérsékeltebb *Dale Wassermann—Joe Darion—Mitch Leigh* musicaljében, s a fentemlített akusztikus viszonyoknak — tulajdonképpen nincs is jelentősége *Giricz Mátyás* rendezésében: a muzsikusok (*Csala Benedek* vezetésével) fönt ülnek a színpadon, a díszletfalba vájt helyedésben. *Gyarmathy Ágnes* sziklás börtönkompozíciója, a spanyol inkvizíciós foglyok éjjeli menedékhelye, a látvány képi erejével osztatlan elismerést váltott ki, s kellő atmoszférát biztosított, a kedvező fogadtatást megelőlegezvén, az első pillanatoktól. De nem tévesztette el hatását Giricz Mátyás jó néhány leleményes, groteszk beállítása sem, mindenekelőtt pedig a tükörjáték frappáns, fantáziagyújtó ötlete (a szegediek emlékezhetnek rá), amikor az elsötétülő teremben Carrasco mellvértjének, Aldonza koronás fejdíszének tükörszemcséitől az egész színházbelső „mint csillagmiriád ragyog". Előadás végén *Nagy Zoltán, Király Levente, Vajda Márta, ifj. Újlaky László, Csizmadia László, Poór Péter* és a többiek csak nagy sokára kerültek vissza az öltözőkbe. Vagyis hát a siker teljesnek, megérdemeltnek mondható.

Nincs persze szó arról, hogy a szegedi színház valami hibátlan, képességeit messze túlhaladó teljesítménnyel rukkolt volna elő — még ha a krónikás tolla most szebben is fogott. A vendégjáték művészi-szakmai értékelését ezután kell elvégezni, annyi azonban kétségtelen, mind az opera-, mind a prózai társulat igyekezett és tudott erejéhez mérten optimálisat nyújtani, s ez tulajdonképpen a legtöbb, ami várható. Ezért volt kellemes érzés néhány napig szegedinek lenni a Fővárosi Operettszínház táján, ahol esténként sokan vártak jegyre, visszahozott belépőkre, hiába — valamennyi elkelt, elővételben.

Nikolényi István

Péter László

Séta egy eltűnt utcán

(1.)

Nemcsak a városoknak, hanem utcáinak, sőt házainak is megvan a maguk története. Most ötven éve, 1926 nyarán, őszén bontották le a Víz előtti Palánk nagy részét, hogy helyet csináljanak a Dóm térnek, az egyetemi épületeknek: a természettudományi intézeteknek és a klinikáknak.

Juhász Gyulának nagyon fájt e patinás városrész eltűnése; érthetően, hiszen a szülőháza is ott volt. 1927-ben keserűen írta egyik aforizmájában: *„Most két belvárosi temetője van Szegednek. Az egyikben Tömörkény és Dankó nyugszik a másikban a palánki régi utcák élete."* Egy másik aforizmában: *„Ruskin könyvet írt Velence köveiről. Szeged köveiről is lehetne írni, azokról, amelyeket lebontottak."* Másutt is fölpanaszolta: *„Nálunk általában a nemzeti sportok közé tartozik a költők szülőházának lebontása..."*

Úgy tessék elképzelni, hogy a mostani Dóm, az egykori Templom térről három párhuzamos kis utca futott ki a Tiszára: a Szegfű utca valahol ott nyílt, ahol most a belvárosi plébánia és az árkádok határa húzódik; az Árpád utca meg az egyetem Béke-épületének kapuja táján. *Kettejük közt, körülbelül a mostani Dóm tér közepe tájáról indult, és a szemészeti klinikánál ért a Tisza-partra az Ipar utca.* Különös varázst adott ennek az ősi városrésznek, hogy bár a város közepén volt, falusi csönd honolt benne.

A Palánk utcahálózatának legrégibb ismert megörökítése, mint Bálint Sándor *Palánk* című tanulmányában (1962) rámutat, 1713-ból való, és azt tanúsítja, hogy a mai Oskola, Eötvös, Somogyi, Oroszlán, Tömörkény, Bajza, továbbá a fél évszázada eltűnt Szegfű és Ipar utca nyomvonalát, irányát több évszázadosnak, minden bizonnyal *középkorinak* kell tekintenünk. Az 1777-ben készült Balla-féle térképen és az 1850. évi Bainville-félén lényegében már ugyanannyi telek van, mint ahányat 1880-ból és a lebontás idejéből, 1926-ból ismerünk. Sajnos, eltérően más városrészektől, a Balla-féle térképen nincsenek a telkek helyébe beírva a tulajdonosok nevei, csupán a házszámok 113-tól 138-ig. Így csupán föltételezzük, hogy ekkori lakói zömmel szerbek lehettek, akik a templomuk körül tömörültek.

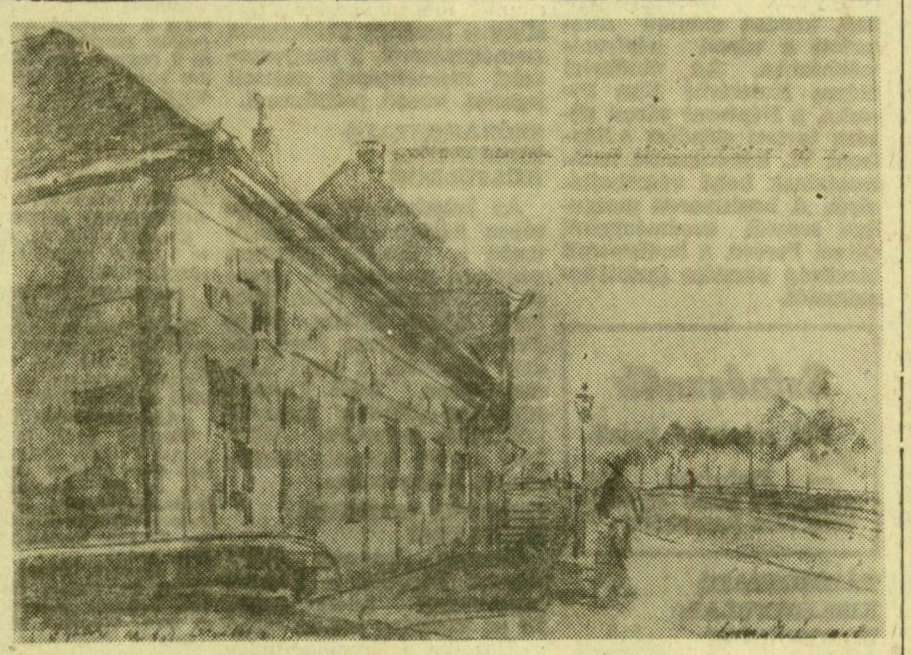

Az Ipar utca 1. számú ház Tisza-parti oldala. Csóka István ceruzarajza, 1926

*

Juhász Gyula szintén 1927-ben írta az Ipar utcáról: *„Gyerekkoromban azt gondoltam, hogy a nagyapám mestersége miatt nevezték így el, csak később jöttem rá, hogy az Ipartestület székháza miatt, amely a sarkán állott. Hiszen a székház még ma is áll, de az utca, amelyet róla kereszteltek el, az már csak volt, de nincsen."* A sarki iparitestületi székház — az utca egyetlen emeletes épülete — csak haladékot kapott, de végzetét ő sem kerülhette el.

Kezdhetnénk képzeletbeli sétánkat mindjárt ennél a névadó háznál, de akkor visszafelé kéne haladni a számozásban. Egyszerűbb és logikusabb, ha a Tisza-parton állunk meg gondolatban, s a klinikák felé fordulva helyezzük el sorjában a fél évszázada eltűnt, földszintes, Víz előtti házacskákat.

Előbb azonban ennek a helynek a történelmi nevezetességéről is emlékezzünk meg. Ahol képzeletben állunk, *ott lépett első ízben, 1833. szeptember 3-án Szeged földjére* Széchenyi István. Gőzhajója, a Duna, itt a *sörházkaszárnya* előtt kötött ki. Gruber József, a *kegyesoskola* igazgatója köszöntötte „a legnagyobb magyart", és meghívta ebédre a hajóskapitánynyal együtt. Széchenyi elfogadta a szíveslátást, de a fáradhatatlan nemzetnevelő előbb megmutatta és megmagyarázta a hajóra özönlő szegedieknek a gőzgép szerkezetét és *gépelyeit.* Talán ugyanekkor volt az is, hogy a szegedi szájhagyomány szerint tekintetes Müller János jegyző úr a Széchenyit üdvözlő beszédét ezzel a káprázatos képzavarral fejezte be:

— Méltóságod hazánk egén oly üstökös csillag, akinek a farka Szegedtől Titelig ér!

Ha nem igaz is, jól van kitalálva.

De lássuk most már az Ipar utca házait és lakóit.

1

Az 1. szám sarokház, egyben az Erzsébet rakpart 15. számú háza is volt. A levéltárban őrzött *Építési törzskönyv* szerint 1880-ban gazdája Schaffer Ádámné Götz Borbála (1813—1889), a 19. századi szegedi közélet nevezetes személyisége volt. Lánya Götz Jánosnak (?—1852), a szegedi polgárosodás egyik úttörőjének, a belvárosi kaszinó elnökének; felesége Schaffer Ádám gazdag vaskereskedőnek, aki apósa tisztét is átvette a kaszinó élén. A sógora Grünn János (1814—1874) nyomdász, a könyvnyomtató Grünn Orbán (?—1828) fogadott fia. Czímer Károly áradozik róla. Az ifjú *Bábi*, ahogy becézték, sokoldalú, kiváló nevelést kapott: német és francia nyelvtanárokat, zongoratanítókat és festőket; házi estélyein énekelt, zongorázott; a palánki templom kórusán szólót adott elő; művészi gobelinjei maradtak fönn. Gyermekeit is hasonlóan nevelte: Róza lányát Pálfy Ferenc ügyvéd, a későbbi polgármester, Idát Kéry János földbirtokos vette el.

(Folytatjuk.)